Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 43, Aralık 2019, s. 440-447

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.39937>

Dr. Galip ÇAĞ

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
galipcag@gmail.com

OSMANLI DEVLETİ'NİN BALKANLARA ÇIKIŞ GÜZERGAHINDA İZMİT/KÖRFEZİ

Özet

Osmanlı Devleti'nin kuruluş devrinde yollar ve fetih güzergahı önemli bir inceleme alanıdır. Bu güzergahın her bir noktasının hangi sebeple seçildiği şüphesiz başlı başına bir problematiktir. Bu manada Osmanlı idaresinin kuruluştan itibaren yönünü çevirdiği Balkan coğrafyasına (Trakya/Avrupa) giderken belirlediği rota da her bir durağı ile incelenmelidir.

İzmit şehri ve civarı en başından itibaren Osmanlı Devleti için mühim bir hedef olurken bunun ardında yatanın Balkanlara ve sonrasında İstanbul'a ulaşacak fetih yolunun da merkezinde olması planlıdır. Dolayısıyla kuruluşun ilk yıllarında İzmir ve civarının sürekli olarak bu mücadelenin ortasında kaldığı görülecektir.

Bu çalışma tarihi coğrafya çalışmalarında önemli bir nokta olarak fetih güzergahları ve stratejik unsurlar merkezli bir iddia ile kaleme alınmıştır. Bu manada Osmanlı Devleti'nin en önemli kuruluş saiklerinde İznik-İzmit-İstanbul hattında ve Balkanlara çıkış noktasında İzmit'in önemi ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu noktada süre, serüven ve yol kavramları merkeze alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Balkanlar, İzmit, Yol, Strateji

İZMİT / GULF IN THE ROUTE OF THE OTTOMAN STATE TO THE BALKANS

Abstract

During the foundation of the Ottoman Empire, the roads and the route of conquest were an important field of study. The reason for which each point of this route is chosen is undoubtedly a problematic in itself. In this sense, the route determined by the Ottoman administration on the way to the Balkan geography (Thrace / Europe), which has been turned since the establishment, should be examined with each stop.

While the city of İzmit and its vicinity has been an important target for the Ottoman Empire from the very beginning, it is planned that what lies behind it will be at the center of the conquest road that will reach the Balkans and then Istanbul. Therefore, it will be seen that İzmir and its environs are constantly in the middle of this struggle in the first years of the establishment.

This study was written with a claim centered on conquest routes and strategic elements as an important point in historical geography studies. In this sense, the importance of İzmit in Iznik-Izmit-Istanbul line and the exit point to the Balkans will be tried to be revealed in the motives of the establishment of the Ottoman Empire. At this point, the concepts of time, adventure and path were taken to the center.

Keywords: Ottoman, Balkans, İzmit, Road, Strategy

GİRİŞ

Marc Bloch tarihin merkezinde yer alan iki olguya değinir: Bir yanda zamanın somut maddesi olarak *süre*, diğer yanda, insan yaşamının bireysel ve kolektif biçimi olarak *serüven* (Bloch, 2015:13). Bu manada bir vaka, tarihsel gerçeklik uzamı olarak somut süreyle, hem de serüvenin öznesi olarak serüvenle eşdeğer olabilir. Süreye dâhil edilen bir olgu serüvenin değerlendirilmesinde göz ardında kalırsa tarihi vakanın tasvirinde sıkıntı yaşanır ki, bu durum ilmi nakısa olduğu kadar ampirik inşa sürecinde eksiklik söz konusu olur. Osmanlı Devleti'nin Balkanlara çıkışı ve buna dairlerine de böyle bakmak, süre-serüven ilişkisinde serüvenin dışında bırakılan özne, vaka ve mekânların daha doğru anlaşılması noktasında geniş perspektifli bir bakışla konuya yaklaşılmalıdır. Bu çalışmanın mütevazı tezi, mevcut tarih inşalarımızda İzmit ve civarının serüven dışında kaldığı ya da yeterince doğru değerlendirilmediğidir. Hülasa; kaynaklarda, sürece dair bilgilerin bu bakış açısıyla ele alınmasının bahsi geçen ihmalî gidermek noktasında faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu küçük der kenar ile meseleye dikkat çekmek babında bir giriş denemesi yapılacaktır.

Süre, Serüven ve Yollar

Osmanlı Devleti'nin Balkan serüveni Uzunçarşılı ve Hammer'e göre 1321'de başlar. Osmanlıların XIV. yüzyılın hemen başlarında, 1321'de Mudanya'yı ele geçirerek¹ Marmara sahiline oradan da Rumeli'ye yani Avrupa'ya ayak basması ve bu fetih hadisesi neticesinde bazı araştırmacılara göre *çapul gayesi* ile² bazı araştırmacılara göre ise sistematik bir fütihat hareketi

¹ İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, I, Ankara, 1982, s. 155.

² J. Von Hammer, *Osmanlı Devleti Tarihi*, I, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1985, s. 124.

öncesi keşif faaliyeti niyetiyle³ Rumeli'de yaklaşık olarak on sekiz ay kadar kalmaları bu serüvenin ilk dönemini karşılar. Dolayısıyla 1353 tarihli Çimpe üzerinde Rumeli'ne çıkış bilgisi süreyi karşılar, az önce ifade edilen olaylar silsilesi serüveni ifade eder ki bu tarih yazımımızda yakın zamanlara dek ihmal edilen bir unsur olarak karşımıza çıkar.

Tarihi vaka bir anda olup bitmez. Bir sürece ihtiyaç duyar. Onu sınırlamanın tarih yazımsal avantajları olduğu kadar dezavantajları da mevcuttur. Bu manada Osmanlı kuruluşuna dair soruların –Rumeli'ne çıkış da dâhil olmak üzere- ve tartışmaların da kökünde bu durumun yarattığı dezavantajlar yatar. İzmit Körfezi bahsi geçen süreç ve dezavantajlı bakışın önemli bir muhatabıdır.

* * *

Doğu Roma İmparatorluğu'nun “Askeri Yolu” *Dakibyza* (Gebze) üzerinden geçerek Aigialoi'ye (Dil İskeleyi) ulaşmaktaydı, askerler Astakos Körfezi'nin Kibotos'a⁴ açılan dar ağzından geçer ve İznik'e doğru yolculuklarına karadan devam ederlerdi⁵. Doğu Roma'dan, Kayseri - Sivas hattına düzenlenecek bir seferde, İstanbul, Kadıköy ve Aigialos (Dil iskeleyi civarındaki Libyssa) kısımları geçilerek, denizden İzmit körfezi (Astakos) ağzının güney tarafındaki veya Karamürsel gibi bir noktaya çıkılırdı⁶. Dolayısıyla İzmit bu güzergâhın en mühim noktasıydı. Zira Haçlı birliklerinin de kullandıkları eski Roma yolu (Yalova-İznik'ten gelen) Kadıköy-İzmit güzergahından Sakarya ile birleşiyor, sonra da güneydeki bir yarıktan Bilecik üzerinden ve vadilerden geçerek Eskişehir'e varıyordu. Yolu üç bölündüğü bu satıhta, Bizans askerî yolu şarka yönelip Ankara yakınlarından geçerek Kızılırmak'a varıyor ve yine ikiye bölünüyordu⁷. Buranın elde tutulması Doğu - Batı yönlü her türlü hareketin de kontrolünü elde tutmak manasına gelirken kara ya da deniz yollu seferlerin İzmit ve çevresi olmadan organize edilmesi her yönden imkansız görünüyordu. Bu durumda Osmanlı Devleti'nin de ileri yıllarda Rumeli / Batı yönlü bir hareket için burayı ele geçirmek istemesi dahası burası olmadan Trakya'ya geçmesinin mümkün olamayacağının düşünülmesi ne derece yanlış olur?

³ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 155

⁴ İzmit Körfezi'nin güneybatı sahilinde bir antik bölge.

⁵ Halil İnalcık, “Osman Gazi'nin İznik (Nicaea) Kuşatması ve Bafeus Savaşı”, Der. Oktay Özel, Mehmet Öz, *Söğütten İstanbul'a*, İstanbul, 2000, s. 326.

⁶ Adnan Eskikurt, “7. Ve 12. Yüzyıllar Arasında Anadolu'yu Kateden Bazı Askerî Seferler Ve Güzergâhları”, *Tarih Okulu*, Yıl.7, XX, İzmir, 2014, s. 52.

⁷ Eskikurt, a.g.m., s. 65.

Halil İnalçık'a Göre Kuruluş Devrinde İzmit ve Civarı⁸

1302'de IX. Mikael'in Manisa'da Türkler ile giriştiği mücadeleye katılan Alanlar, 1302 Temmuz'unda Sakarya Nehri kenarındaki sınırın muhafazasına destek vermek üzere vazifelendirildiler ve burada ihtimal Osman Bey'in de içinde bulunduğu Türkler mağlup edildiler. Bu sırada Alanların başındaki Mouzolon sülalesinden gelen kumandan, İzmit yakınlarındaki Bafeus'ta, 27 Temmuz 1302'de Osman Bey karşısında yenilgiye uğrayınca İzmit Hisarı'na sığındı. Akabinde Osman Bey buradan itibaren Bursa ve İznik hattındaki tüm müstahkem mevkiiler ile bağlantıları kesti. Bundan birkaç yıl sonra da Trikokkia'yı (Karahisar) alınca İznik-İzmit bağı tamamen koptu⁹. Bu stratejik bir hamleydi ki çok sonraları İstanbul'un fethi sürecinde de Edirne, İstanbul ile Batı bağıni koparmak adına aynı özelliği taşıyacaktı.

Pakhymeres Osman Bey ve savaşçılarının İzmit yakınında Bafeus'ta Bizanslılara karşı nasıl çarpıştıklarını ve yapılan büyük bir savaşı kazandıklarını şu şekilde anlatır. *Bizans birlikleri geri çekilmek zorunda bırakılmışlardı ve artçı alanlar, ordunun İzmit hisarına kadar çekilip*

⁸ İnalçık, "...Bafeus Savaşı", s. 335.

⁹ Feridun Emecen, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2015, s. 39-40.

güvenliğe kavuşmasını sağlamışlardı. Ama Osman Bey ve komutasındaki Türkler batıya doğru ilerlediler ve İzmit'ten Bursa'ya, Kyzikos civarında Marmara Denizi kıyılarına, hatta Adramyttion'dan (Edremit) Ege kıyısına kadar bütün ülkeyi viraneye çevirdiler. İzmit, İzmit, Bursa ve Lopadion gibi hisarların birbirleri ile bağı kesildi ama zarar görmediler, çünkü kentliler neleri var neleri yoksa surların içine getirip sur kapılarını kapatmışlardı. Türkler Bitinya'ya yaptıkları bu ilk akın sonucunda bölgeye kalıcı yerleşmiş değillerdi. Ama köylüler dehşet içinde kıyıya doğru kaçıyorlardı. **Sığınmacıların tek kurtuluş umutları Hellespont'u ya da Bosporus'u aşip karşıya geçmekti.** İstanbul'a erişmek umudu ile yol boyunca denize doğru yürüyen sonsuz bir insanlar, hayvanlar sırası görülmekteydi¹⁰. Şu açıktır ki İzmit'ten başlayarak batıya uzanan hat yerli halkı dahi Çanakkale Boğazı'na götürecekti hatta İstanbul'a geçirecek bir kadim güzergâh idi. Buranın kontrol altına alınmasının bu güzergâh ile birlikte Batı'ya kayışın mühim bir merhalesini oluşturacağı açıktır.

Jorga bu vakayı tarihinden başlamak üzere bir miktar değişikliğe uğratarak nakleder. Jorga'ya göre; Osman Bey savaştan 27 Haziran tarihinde zaferle çıkar. Bölgenin, Osmanlıları oradan çıkartmayı bırakın, ilerlemelerini durdurmaya bile yetmeyecek 2000 Rum ve Tuna Eflaklarından oluşan bir orduyu idaren eden askeri yetkilisi Muzalon (Mouzolon), kaybettiği statüyü yeniden elde etmek için sürekli gayret gösterir, ama başarılı olamaz. Sadece **İzmit, İzmit, Bursa, ve Erdek, Biga, Ulubad, ve Achyraos** gibi önemli merkezler İmparatorluğa bağlı kalır. Osman Bey, bu tarihten itibaren de İmparatorluğa bağlı eyaletlere yerleşik bir komşu kabul edilir. Artık *İzmit dolaylarındaki bölgenin hükümdarıdır*¹¹. Bir başka ifade ile onu Gelibolu'ya ulaştıracak yol üzerindeki tüm unsurlar için yeni bir siyasi muhatap.

İzmit'ten Batı'ya kayış noktasındaki tesiri sonraki yıllarda da sürdü. Zira 1329 Palekanon Savaşı sonrasında Kocaeli'nde Hereke ve sahil kasabaları Üsküdar'a kadar Orhan Bey'in kontrolüne dahil oldu. Nicol'un ifadesine göre III. Andronikos ve Kantakuzenos bu hareketlilik sırasında İzmit Körfezi boyunca İstanbul'a yönelen Türk ilerleyişini durdurmak için İstanbul'dan ve Trakya'dan 2.000'er askeri alelacele onların üzerine yolladı¹². Ve bu ordu Palekanon'a körfez üzerinden yürüdü.

1333 yazında III. Andronikos, Chalkidike'den hareket ettiğinde Orhan Bey'in İzmit'i çok sayıda asker ve mancınıklarla muhasara ettiği haberini aldı. Kantakuzenos konuya dair mühim ayrıntılar nakleder. Kaydına göre, İmparator aldığı haberle ve hızla şehre desteğe ilerler. Filo halen yolda ve İzmit'e erişmek üzere iken Orhan Bey ona bir elçilik heyeti gönderir. Anlaşmaya razı gelirse savaştan vazgeçeceğini, fakat savaşta ısrar ederse buna da hazır olduğunu bildirir. İmparator'un kabul ettiği anlaşmaya göre; Orhan, İmparatorun yanında kalacak ve Bizans'a bağlı merkezlere menfi hareketlere girişmeyecektir. Hediyeleşmeler sonrasında, İzmit önünde yapılan anlaşmaya ile İmparator, İzmit muhasarasından vazgeçmesi şartı ile (Ağustos 1333) Orhan'a yılda 12.000 altın ödeme taahhüdünde bulunur. Böylece Orhan Bey gözünde Bizans

¹⁰ Donald M. Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261- 1453)*, İstanbul, 1999, s. 136.

¹¹ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, I, İstanbul, 2005, s. 164.

¹² Nicol, a.g.e., s. 180.

haracgüzar bir devlet durumuna düşer¹³. İzmit çevresinde gelişen bu olaylar çok değil 20 yıl kadar sonra Osmanlı idaresinin Bizans'ın iç savaşında bir yardımcı kuvvet olarak görülmesi ve dahi bu vesile ile Rumeli'ne çıkmasının öncülü sayılabilir. Böylece Osmanlı Beyliği çok iyi bilinen bir siyasi yapı olarak öne çıkıp varlığını daha da perçinlemiştir¹⁴.

İzmit'in alınmasından akabinde Orhan Bey bölgeyi yeniden teşkilatlandırırken büyük oğlu Süleyman'a İzmit'i verir. Süleyman Paşa da İzmit kenarından doğuda Taraklı Yenicesi, Göynük ve Mudurnu'yu Osmanlı Devleti idaresine alır. Bizans kaynakları (Kantakuzenos, Gregoras) 1337 yaz sonlarında İstanbul'a Orhan'ın bir taarruzunu nakleder. İmparator bu sırada Edirne'dedir. Türk hükümdarının 36 gemilik bir donanma ile İstanbul yakınlarına çıkarma haberi gelince İstanbul'da korku baş gösterir. Kayserin emri üzerine Kantakuzenos İstanbul'da mevcut az miktarda asker ile Ennakosia mevkiinde Türkleri bekledi¹⁵. İstanbul yakınında Türklerin ilk kez görünmesi İzmit'e yönelik bir hamleyi engellemek için olmalıdır. Bir başka açıdan bakıldığında da Osmanlılar İzmit'ten Avrupa kıtasına geçerek bölgeyi kontrol edebildiğinin ispatıdır bu hareket.

İzmit'in fethi sonrasında Hereke'ye çekilen Bizans ordusunun İzmit Körfezi'nin kuzey yakasındaki etkisini ortadan kaldırmanın zarureti anlayan Orhan Bey, Hereke'nin alınması için Karamürsel Bey'den sonra *Emirül Sevahil* olan Emirali Bey'i görevlendirir. Karamürsel'den bindirmeleri yapılan Türk birlikleri Hereke'ye gelerek bugün şehir iskelesinin şarkında Ambarlı Dere'nin denize kavuştuğu yerden şehre çıkarak Hereke'yi fethederler(1330). Burada başlayan Hereke-Karamürsel ulaşımı yaklaşık 7 asırdır devam etmektedir¹⁶.

Buranın fethi Gelibolu bölgesinin fethi öncesinde ciddi bir stratejik avantaj sağlar zira Karamürsel'in 1326 yılından Gelibolu'nun *emirül sevahil* makamı olduğu 1363 yılına kadar 37 yıl Osmanlı Beyliği'nin en önemli askeri üssü olur. Osmanlı Beyliği Marmara'nın batısına ve hatta Çanakkale'ye seferler düzenlerken bunları Karamürsel'den başlatacaktır. Ancak Osmanlı'nın deniz gücünün Gelibolu'ya taşınmasından sonra da Karamürsel, İzmit Körfezi'nin denizcilik faaliyetlerinde en sorumlu makam olacaktır. Osmanlı Beyliği İzmit önlerini (kıyılarını) kendisine bir üs yapıp burada tersane kurmaya da yine bu yıllarda başlamıştır¹⁷.

¹³ Halil İnalcık, *Kuruluş Dönemi (1302-1481) Osmanlı Sultanları*, İstanbul, 2015, s. 57.

¹⁴ Emecen, a.g.e., s. 45.

¹⁵ İnalcık, *Kuruluş Dönemi Osmanlı Sultanları*..., s. 58,59.

¹⁶ Mustafa Hergüner, "Tarihi Gelişim İçinde Kocaali Liman Başkanlığı", *II. Ulusal Liman Kongresi*, 5-6 Kasım 2015, İzmir, 2015, s. 3.

¹⁷ Hergüner, a.g.m., s. 4.

SONUÇ

Feridun Emecen'e göre Rumeli'ye çıkışın üç önemli noktası vardır: *Kocaeli bölgesinin alınışı, Karesi Beyliği'nin ilhakı ve bu tarihlerde Bizans'ta yaşanan iç savaş ortamı*¹⁸. O, İzmit ve civarındaki Osmanlı hâkimiyetini sürecin ilk basamağı kabul eder. Bu yoruma farklı bir cihetle bakar ve 1337'de İzmit'in alınışından sonra Karesi ilinin Osmanlılar nezdinde önem kazandığını sonrasında da Rumeli'ye geçişte onlara hareket kolaylığı sağladığını vurgular¹⁹. Burada dolaylı bölgenin tarihi geçmişindeki bir durumda görülebilir. Zira Osmanlı öncesinde Selçuklu Türklerinin İzmit'ten hareketle İstanbul önlerine gelişi ve burada oluşturdukları baskı, coğrafyanın kıyının öteki, tarafı ile bağının önemini anlatması açısından önemlidir. Anna Komnena, 1081 antlaşmasıyla biten süreci anlatırken bu durumu oldukça canlı bir şekilde nakleder: *Alexios Batı yanda bu önlemleri aldıktan sonra, Kentlerin Kraliçesinde kalmayı sürdürmekle ve orada gözlerinin dibine, Üsküdar'a kadar sokulmuş bulunan düşmanlarına karşı kullanılabilecek tüm savunma olanaklarını inceleyip durmakla birlikte, o anda var olan ve ağırlığını duyarak kendisini tehdit eden tehlikeye karşı, hazırlandı. Gerçekten, anlatımım, dinsiz Türklerin nasıl Alexios'un gözleri önünde Marmara Denizi yöresine yerleştiğine ve tüm Anadolu'da buyruk yürüten Süleyman'ın İznik'i üs edindiğine, bizim imparatorluk dediğimiz sultanlığının merkezinin de orada bulunduğu, sürekli olarak öteye beriye akıncılar gönderdiğine, Bithynia ile Thynia'nın*²⁰ *komşu tüm ülke bölümünü talan ettiğine, İstanbul Boğazı'nda şimdi Damalis denen kente kadar atlı ve yaya akınlar yaptığına, pek çok ganimet devşirdiğine, hatta neredeyse denizi bile aşmaya kalkacak olduğuna işaret etmişti. Byzantionlular bu istilacıların hiç korku duymadan, her tarafta, kıyı boyundaki küçük kentlerde ve hatta kutsal yapılarda yaşamakta olduğunu, kimsenin de onları o yerlerden kovmadığını görmekle tam bir dehşete düşmüş bulunuyor ve ne yapacaklarını bilemiyorlardı*²¹. Bu hadiseden 2,5 asır sonra Osmanlı Türklerinin de çalışma boyunca ifade edilen tarihi vukuat sonunda aynı bölgeden hareketle Marmara'nın diğer yakasında görülmeye başlaması, İzmit ve civarının fethinin Rumeli yönlü genişleme için stratejik bir anlam taşıdığı ve dahi bahsi geçen fetih sürecinin burada başladığı manasına gelmez mi?

İznik ve İzmit'in ele geçirilmesi ile Bitinya'nın ve Anadolu'nun kuzeybatı köşesinin Osmanlılarca fethi artık tamamlanmıştı. 1336 yılında Orhan Bey Karesi topraklarını da devraldı ve böylece egemenliği altındaki toprakları, Marmara Denizi güney kıyısı boyunca Çanakkale Boğazı'na ve Bergama'ya dek güneye yaydı. Birkaç yıl boyunca Orhan'ın topraklarını büyütme isteği bundan ibaret kaldı. Ancak Batı Anadolu'nun her yanından gelme Türk korsanları adaları ve Trakya kıyısını talan seferlerini sürdürdü. III. Andronikos'un sonraki yıllarda enerjisinin neredeyse tamamını zayıflayan Bizans donanmasını yeniden inşa etmeye harcamasının sebebi de Nicol'e göre budur²².

¹⁸ Emecen, a.g.e., s. 54

¹⁹ Jorga, a.g.e., s. 50.

²⁰ Anna Komnena bu ifade ile Kocaeli Yarımadası'nı kasteder.

²¹ Anna Komnena, *Alexiad*, (Çeviren. Bilge Umar), İstanbul 1996, s. 124.

²² Nicol, a.g.e., s. 180.

Osmanlı Devleti 1353'te Rumeli'ne çıkana dek önemli merhalelerden geçti ve bir güzergâhı takip etti. Bu güzergâhın her bir noktası bahsi geçen geçişin mühim bir aşamasını oluşturdu. İzmit ve İzmit'in fethi, Karesi Beyliği'nin ilhakı ve nihayetinde Bizans ile kurulan yakınlık sonunda Gelibolu'na çıkış. Bu aşamaların her biri bugün artık Rumeli'ne çıkış hadisesinin serüvenine dâhil edilmeli ve ayrıntıları ile analiz edilmelidir. Bu sayede vakıanın anlaşılması ve stratejik unsurların önemi çok daha iyi anlaşılacaktır. Süreç içerisinde, olayı değerlendirirken vakayı tek bir tarihe indirgemekten ve sonuç aramaktan ziyade süreçte oluşan gelişmeleri bütün olarak görmek tasviri daha doğru bir yere taşıyacaktır. Osmanlı Devleti'nin 1353'te Rumeli'ye çıktığı iddiası süreçte İzmit'in serüven dışında bırakıldığı gerçeğini bize gösterir. Bu bakımdan olayın bütüncül bir süreç analiziyle görülmesi ve İzmit yöresinin bu cümleden değerlendirilmesi gerektiği aşîkârdır.

KAYNAKLAR

- Adnan Eskikurt, "7. Ve 12. Yüzyıllar Arasında Anadolu'yu Kateden Bazı Askerî Seferler Ve Güzergâhları"ı Tarih Okulu, Yıl.7, XX, İzmir, 2014, ss. 33-79.
- Anna Kommena, *Alexiad*, (Çeviren. Bilge Umar), İstanbul 1996.
- Bloch, Marc, *Tarih Savunusu veya Tarihçilik Mesleği*, Çev. İletişim Yay., İstanbul, 2015.
- Emecen, Feridun, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2015.
- Hammer, J. Von, *Osmanlı Devleti Tarihi*, I, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1985.
- Hergüner, Mustafa, "Tarihi Gelişim İçinde Kocaeli Liman Başkanlığı", *II. Ulusal Liman Kongresi*, 5-6 Kasım 2015, İzmir.
- İnalcık, Halil, "Osman Gazi'nin İzmit (Nicaea) Kuşatması ve Bafeus Savaşı", Der. Oktay Özel, Mehmet Öz, *Söğütten İstanbul'a*, İstanbul, 2000, ss.-301-340
- İnalcık, Halil, *Kuruluş Dönemi (1302-1481) Osmanlı Sultanları*, İstanbul, 2015.
- Nicol, Donald M., *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261- 1453)*, İstanbul, 1999.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, I, TTK, Ankara, 1982.